

11. Het heiligdom van het Nieuwe Verbond

Deze 11de studie (evenals de laatste 2 van dit kwartaal – 12: Geloof en 13: Leven) is een vervolg op de studie van vorige week gewijd aan het "nieuwe verbond". Dit verbond is eigenlijk niet echt nieuw: enkel Gods blijvende en eeuwige verlangen om de mens heel nabij te zijn wordt hernieuwd. Hiermee wordt bevestigd dat Hij met iedereen in trouw en vertrouwen een relatie van liefde en vriendschap wil onderhouden. We hopen dat de aanpak die we voor deze studie hebben gekozen nuttig en verrijkend kan zijn.

Over het heiligdom...

Wanneer je door de Bijbel bladert, dan ontdek je dat **het heiligdom een plaats** is / vertegenwoordigt (of verondersteld wordt te zijn / te vertegenwoordigen) waar God aanwezig is (**waar de aanwezigheid van God zich manifesteert**), **een plaats waar God en de mens elkaar ontmoeten (kunnen ontmoeten)**. Het is daarom ook **een** bevoorrechte plek waar het verbond tussen God en de mens wordt beleefd **en onderhouden**.

Samen overleggen.

- ▶ Lees de 'definitie' van het heiligdom hierboven: deel je opmerkingen, gedachten en eigen ervaringen.
- ▶ Waar en hoe manifesteert Gods aanwezigheid zich voor jou? Waar en hoe ontmoeten jullie elkaar? Zijn er speciale plaatsen (in de zeer brede zin van het woord) die u 'heiligdom' zou noemen? Wat kenmerkt die plaatsen?
- ▶ Kunnen we God overal ontmoeten? Of zijn er beperkingen? Van wie komen die beperkingen: God of de mens?

- **In het begin** (eerste pagina's van Genesis) leeft God in zijn schepping met de mensen in perfecte harmonie. Dit is het paradijs op aarde! Je zou kunnen zeggen dat de hele schepping een heiligdom is. Maar door ervoor te kiezen om zonder God verder te gaan (en zich van hem te verwijderen, verandert de mens het spel...

- **Aan het einde** (laatste pagina's van Openbaring) wordt de harmonie hersteld.

Openb. 21:1-5, 22-23

Ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbij, en de zee is er niet meer. ²Toen zag ik de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, uit de hemel neerdalen, bij God vandaan. Ze was als een bruid die zich mooi heeft gemaakt voor haar man en hem opwacht. ³Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn. ⁴Hij zal alle tranen uit hun ogen wissen. Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij. ⁵Hij die op de troon zat zei: 'Alles maak ik nieuw!' ... Maar een tempel zag ik niet in de stad, want God, de Heer, de Almachtige, is haar tempel, met het lam. De stad heeft het licht van de zon en de maan niet nodig: over haar schijnt Gods luister, en het lam is haar licht.

- **Tussen het begin en het einde** is er niet langer meer sprake van het paradijs op aarde. Daarom ontmoeten we doorheen de Bijbel een God die de mens roept (interpelleert) en hem uitnodigt om de relatie (het verbond) te vernieuwen. Een God die altijd probeert hemel en aarde te herenigen (te verzoenen) en de verloren harmonie te herstellen.

N.B.: Hemel en aarde zijn niet zozeer 2 afgebakende geografische ruimten als wel 2 dimensies, 2 werkelijkheden, 2 sferen: de goddelijke, geestelijke sfeer (hemel) en de menselijke, materiële sfeer (aarde). Harmonie kan alleen heersen als de twee met elkaar verweven zijn en zich verenigen => dit is waar de christen om vraagt als hij bidt: "Onze Vader die in de hemel is... uw koninkrijk kome, uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel." Jezus verkondigt het goede nieuws (het evangelie) van Gods heerschappij: "de heerschappij (of het koninkrijk) van God (of de hemel) is nabij gekomen"; beter: "de heerschappij van God is binnen in u / in uw midden (Griekse *entos* = binnen, binnen, in het midden)." (Lucas 17:21)

Samen overleggen

- ▶ Een hele schepping als heiligdom: hoe reageer je op dit idee? Is er een manier om dit te ervaren, zelfs als het niet langer echt de hemel op aarde is? Hoe kunnen we helpen de verloren harmonie te herstellen?

- **Het heiligdom in het Oude Verbond:** het is interessant om op te merken dat een materieel heiligdom (gebouwd door de mens om de aanwezigheid van God tastbaar te maken) verschijnt in het boek Exodus, op het ogenblik dat God een verbond sluit, niet langer met een individu (zoals Noach of Abraham) maar met een collectiviteit, een heel volk (het Hebreeuwse volk dat hij bevrijdt van slavernij in Egypte en die hij door de woestijn naar het beloofde land leidt): "**Zij zullen mij een heiligdom maken en ik zal in hun midden wonen**" (Ex 25:8)

⇒ Laten we niet vergeten dat indien God onder de mensen wil wonen, het is om deze boodschap duidelijk te maken: "**Op elke plaats waar ik mijn naam wil laten noemen, zal ik naar jullie toe komen en je zegenen.**" (Exodus 20:24). Zijn aanwezigheid is een bron van zegen en van leven!

- ⇒ Tot God naderen = naderen tot elkaar: Wanneer God mensen uitnodigt om tot Hem te naderen (om gezegend te worden), nodigt Hij hen tegelijkertijd uit om tot elkaar te naderen. Dit blijkt heel duidelijk uit de opstelling van het kamp van de Israëlieten in de woestijn (de stammen kregen ieder hun plaats rond het heiligdom dat in het centrum was opgericht - vgl. Numeri 2): "**ze moeten hun tent opslaan rond de ontmoetingstent, op enige afstand ervan**" (Num 2:2).
- Op enige afstand: Hebreeuws *NEGUED*: wat zichtbaar is, tegenover, vis-à-vis, dichtbij, ... komt van het werkwoord *NAGUAD* = 'zichtbaar zijn', ook: vertellen, uitleggen, aankondigen, ... Het duidt dus op **ontmoeting en communicatie**, wat overeenkomt met het aangekondigde doel van de tent der samenkomst.
  - De centrale ligging geeft aan dat het heiligdom (of wat het symboliseert) een centrale plaats inneemt (of zou moeten innemen) in het leven van de Israëlieten.

Het heiligdom concretiseert Gods liefde en welwillendheid (genade, mededogen, vergeving, ...). Deze facetten van Gods karakter werden gesymboliseerd door de ark van het verbond in het hart van het heiligdom, in wat de meest heilige plaats werd genoemd (heilige der heiligen), waar de *shekinah* (Gods aanwezigheid) zich manifesteerde:

- de *kapporeth* – deksel van de ark van het verbond: komt van *kafar* = bedekken (het Nederlandse 'verzoendeksel' is niet erg gelukkig gekozen; de Engelse 'mercy seat' of het Duitse 'Gnadenstuhl' zijn zinvoller),
- de beschermende cherubijnen,
- in de ark:
  - * **de 2 stenen tafelen**, ook wel de tafelen van het verbond genoemd, met de **10 Verbondsworden** door God geschreven (*Thora*, pad naar geluk) voor een gezegend en gelukkig leven;
  - * **het manna**: symbool van Gods welwillendheid, maar ook een oproep om 'niet alleen van brood te leven', noch om enkel belang te hechten aan zuiver materiële dingen;
  - * **de staf van Aaron** die plotseling in bloei stond (in de Bijbel zijn de knoppen van amandelbloesems het symbool van een toekomst vol belofte, tegen alle verwachtingen in).

Laten we ook de belangrijkste Hebreeuwse termen noteren die worden gebruikt om het heiligdom aan te duiden:

- **Tent der samenkomst**: Hebreeuws *mow'ed*: roept de plaats en de tijd op van een date (ook amoureuus)
- **Tabernakel**: Hebr. *mishkan*: komt van een werkwoord dat betekent 'wonen, blijven, verblijven, samenwonen'
- **Heiligdom**: Hebr. *miqdash*: gewijde plaats, heilige (van *kadosh*: heilig, gewijd / van het werkwoord *kadash*: apart zetten door te wijden aan) => "**Wees heilig, want ik, de Heer, uw God, ben heilig.**" (Lev 19,2): een oproep aan de mensen om te leven, toegewijd aan Gods project van leven en welzijn (geluk).

Het is niet moeilijk om het nut van dit heiligdom voor de mensen van de Exodus begrijpen, vooral als we rekening houden met de historische, sociaal-culturele en religieuze context waarin ze leefden!

Het volk van de Exodus was een volk in wording, dat zich als zodanig moest vormen en dat zich moest laten (h)erkennen als het volk van de HEER, een God (bevrijder, goedgunstig en welwillend) die anders was dan andere goden en afgoden (die beangstigend waren en dus gunstig gestemd moesten worden). Een volk dat enkele eeuwen in Egypte had doorgebracht (en de Egyptische religie was niet niks!); een volk omringd door andere zeer religieuze volkeren, waarvan ze sommige praktijken zouden overnemen (offers in overvloed, waaronder mensenoffers, gewijde prostitutie, ...). Andere tijden, andere zeden! Een tijdperk dat niet veel (meer) te maken heeft met het onze... aan ons dus om hier op een gezonde manier mee om te gaan!

Het vervolg van het verhaal laat zien dat het cultus- en rituele systeem van het oude verbond uiterst complex is geworden en dat datgene wat slechts een middel was, een doel op zich was geworden. Zo zou het uiteindelijk zijn betekenis verliezen => Dan komt er een unaniem profetisch protest om de uitwassen, de starheid en het religieus formalisme aan de kaak te stellen waarin het volk was verzonken, terwijl de essentie werd vergeten: het verbond van het hart, de basis van een gelukkig leven en een samenleving waar gelijkheid, recht en gerechtigheid, solidariteit heersen! De volgende teksten zijn belangrijk; het is de moeite waard om ze te (her)lezen: [Micha 6:6-8](#), [Amos 5:21-27](#), [Hosea 6:6](#), [8:10-13](#), [Jesaja 1:10-20](#), [Jeremia 7:21-28](#)!

Er is een diepgaande hervorming nodig (een soort terugkeer naar de bronnen, naar de eeuwige wil van God): het nieuwe verbond wordt aangekondigd (vgl. studie 10 – lees [Jeremia 31:31-34](#)) => "**Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen, ik zal het in hun hart schrijven**": een verbond dat wordt gekenmerkt door de verinnerlijking van de band met God, de intieme kennis van God, zijn wet geschreven in ons diepste wezen. Zo wordt de mens zelf geroepen om een heiligdom te zijn!

Samen overleggen

- ▶ **Andere tijden, andere zeden: wij leven noch in de leefomstandigheden, noch in het hoofd (en denken) van het volk van de Exodus! Waarom is het belangrijk en noodzakelijk om rekening te houden met de historische, sociaal-culturele en religieuze context van die tijd (welke essentiële verschillen zijn er met de onze)?**
- ▶ **Het heiligdom en wat het symboliseerde was een pedagogisch middel waarmee God zijn volk probeerde te onderwijzen en Zichzelf bekend te maken: welke essentiële elementen kunnen we, los van het middel en de symbolen, onthouden van het heiligdom?**
- ▶ **God wil met zijn volk leven om hen te zegenen. Hij is een bevrijdende, goedgunstige en welwillende God: in die tijd was dit moeilijk te vatten...; Is dit vandaag zo helder en duidelijk?**

- ▶ Hoe kunnen we ervoor zorgen dat religie een middel blijft en geen doel op zich wordt?
- ▶ De profeten waren unaniem in het aan de kaak stellen van de excessen van het religieuze systeem. Ze brachten de essentie in herinnering. Zou een profetisch protest vandaag nodig zijn: in uw leven, in uw kerk?
- ▶ Een pad van geluk (de 10 Woorden) bewaard in een kist of geschreven in een menselijk hart: wat is het verschil?

-Het heiligdom in het Nieuwe Verbond:

*** Het heiligdom = Jezus:**

- "Het Woord is mens geworden; en heeft bij ons gewoond." (Joh. 1:14)
    - lett.: 'heeft zijn tent opgericht': het Griekse werkwoord skeno suggereert de tent in de woestijn (verblijfplaats van God onder zijn volk). Het Rabbijnse Jodendom gebruikt een verwante Aramese term, *shekina*, om te verwijzen naar de aanwezigheid van God onder zijn volk.
  - "Immanuel" = God met ons (Mat 1:23)
  - "Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien" (Joh. 14:9): Jezus laat ons het ware aangezicht van de Vader zien en zijn wil kennen (vgl. Joh. 17:6).
  - Door de band van de Geest leefde hij in gemeenschap met God en in totale harmonie met zijn wil:
    - Joh. 4:34: "Mijn voedsel is: de wil doen van hem die mij gezond heeft en zijn werk voltooien"
    - Joh. 10:30: "Ik en de Vader zijn één"; 14:10-11: "Ik ben in de Vader en de Vader is in mij"
  - De episode waarin Jezus de kooplieden uit de tempel verjaagt is belangrijk: Joh. 2:13-22 "Kort voor Pesach, het Joodse paasfeest, reisde Jezus naar Jeruzalem. ¹⁴Daar trof hij op het tempelplein de handelaars in runderen, schapen en duiven aan, en de geldwisselaars die daar altijd zaten. ¹⁵Hij maakte een zweep van touw en joeg ze allemaal de tempel uit, met hun schapen en runderen. Hij smeedt het geld van de wisselaars op de grond, gooide hun tafels omver ¹⁶en riep tegen de duivenverkopers: 'Weg ermee! Jullie maken een markt van het huis van mijn Vader!' ¹⁷Zijn leerlingen dachten aan wat er geschreven staat: 'De hartstocht voor uw huis zal mij verteren.' ¹⁸Maar de Joden vroegen: 'Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?' ¹⁹Jezus antwoordde hun: 'Breek deze tempel maar af, en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen.' ²⁰Zesenzeventig jaar heeft de bouw van deze tempel geduurd,' zeiden de Joden, 'en u wilt hem in drie dagen weer opbouwen?' ²¹Maar hij sprak over de tempel van zijn lichaam. ²²Na zijn opstanding uit de dood herinnerden zijn leerlingen zich dat hij dit gezegd had, en zij geloofden de Schrift en alles wat Jezus gezegd had.».
- => Het Grieks maakt onderscheid tussen *hieron* (een tempel, ook de tempel van Jeruzalem als gebouw, een afgebakende plaats) en *naos* (het heiligdom, het heilige deel van de tempel: in de tempel van Jeruzalem: het heilige en het heilige der heiligen. In het klassieke Grieks is de *naos* de plaats waar het gouden beeld zich bevindt, de weergave van de godheid, niet te verwarren met de plaats of de kamer).

Kortom, Jezus belichaamt perfect de plaats waar de goddelijke tegenwoordigheid zich manifesteert, de plaats van ontmoeting tussen God en de mens, het nieuwe verbond. Het laat ons ook ontdekken wie/wat we kunnen zijn/worden als we in een volmaakt verbond met God leven.

Samen overleggen

- ▶ Heel concreet, hoe helpt Jezus jou om God te ontmoeten (zijn ware gezicht en zijn wil te ontdekken) en in verbond met Hem te leven?
- ▶ Wat leer je uit de episode in de tempel (Joh. 2:13-22)? Waartoe zet dit je aan?

*** Het heiligdom = de gelovige** (en bijgevolg de gemeenschap van gelovigen)

- 1 Kor. 3:16: "Weet u niet dat u een tempel (*naos*) van God bent en dat de Geest van God in u woont?"
- 1 Kor. 6:19: "Weet u niet dat uw lichaam een tempel (*naos*) is van de heilige Geest, die in u woont?"
- 2 Kor. 6:16: "Wij zijn de tempel (*naos*) van de levende God"
- Ef 2:21: "Vanuit hem groeit het hele gebouw, steen voor steen, uit tot een tempel (*naos*) die gewijd is aan hem, de Heer, ²²in wie ook u samen opgebouwd wordt tot een plaats waar God woont door zijn Geest."
- Lucas 17:21: "Het koninkrijk van God is bij (ook: in) u"

"**Jullie zijn het heiligdom van God**": God woont in de mens, in het kloppende hart van elke gelovige. God staat niet buiten ons, Hij leeft in ons. De plaats waar de ontmoeting met God plaatsvindt, is in het meest intieme van ons. wezen. Dit betekent ook dat het door ons is dat zijn aanwezigheid zich zal kunnen manifesteren! Wat een zegen! En wat een verantwoordelijkheid!

Samen overleggen

- ▶ "U bent een tempel van God, de Geest van God woont in u": bent u zich hiervan bewust? Is dit wat je ervaart en voelt? Wat leert dit je over: jouw waarde maar ook die van de ander/ hoe we onszelf moeten beschouwen en met elkaar moeten omgaan?
- ▶ "Jullie zijn het heiligdom van God": wat een zegen, maar ook wat een verantwoordelijkheid, toch?! Wat vind jij hiervan?

* **Aanbidding in geest en in waarheid**: door zijn ontmoeting met een Samaritaanse vrouw (Joh. 4) geeft Jezus een belangrijke boodschap door, nauw verbonden met ons studiethema (nieuw verbond en heiligdom).

Joh. 4:19-24: "Daarop zei de vrouw: 'Nu begrijp ik, heer, dat u een profeet bent! ²⁰Onze voorouders vereerden God op deze berg, en bij u zegt men dat in Jeruzalem de plek is waar God vereerd moet worden.' ²¹'Geloof me,' zei Jezus, 'er komt een tijd dat jullie noch op deze berg, noch in Jeruzalem de Vader zullen aanbidden. ²²Jullie weten niet wat je vereert, maar wij weten dat wel; de redding komt immers van de Joden. ²³Maar er komt een tijd, en die tijd is nu gekomen, dat wie de Vader echt aanbidt, hem aanbidt in geest en in waarheid. De Vader zoekt mensen die hem zo aanbidden, ²⁴want God is Geest, dus wie hem aanbidt, moet dat doen in geest en in waarheid."

- **Waar aanbidden?** In de diepte van ons wezen (daar staat ook de put waar de ontmoeting plaatsvindt symbool voor – Joh. 4:6-7). Het enige echte heiligdom is het hart van de mens. Dit is waar de ontmoeting met het goddelijke moet plaatsvinden. Waar het om gaat is geen plaats, het is de mens (degene die aanbidt) en de kwaliteit van zijn/haar relatie met God (aanbidding in geest en in waarheid).

Kennen: Johannes benadrukt dat Jezus degene is die God openbaart/bekendmaakt. Het is geen intellectuele, dogmatische, theologische kennis maar een relationele kennis (intieme persoonlijke relatie), een levenservaring. "Kennen" is dus geen theorie, maar een existentiële ervaring: "het eeuwige leven is dat zij u kennen, de enige ware God, en hem die u gezond hebt, Jezus Christus" (Joh. 17,3)

- **Hoe aanbidden? "In geest en in waarheid"**: één enkele uitdrukking, het een gaat niet zonder het ander.
- **Geest**: Griekse *pneuma* (vertaald uit het Hebreeuwse *ruach*) adem, geest. "God is geest" (v. 24)
- **Waarheid**: Griekse *alêtheia*. In het Hebreeuwse denken (dat van Jezus) roept "waarheid" een zeer concrete realiteit op: wat juist is, recht, zeker, solide, betrouwbaar, trouw, vertrouwenswaardig, waar. Het Hebreeuwse 'Emet (waarheid) is verwant aan het werkwoord 'aman (dragen, ondersteunen, vaststellen), aan het zelfstandig naamwoord 'emounah (soliditeit, trouw, betrouwbaarheid) en ligt aan de basis van de uitdrukking "Amen". Het Griekse *alêtheia* neemt deze Hebreeuwse betekenis over en voegt er een meer absolute betekenis aan toe: wat echt, authentiek, compleet is (in tegenstelling tot wat vals, onvolledig is).

Als we ons afvragen wat het betekent om "te aanbidden in geest en in waarheid", laten we ons dan tot Jezus wenden en kijken hoe hij leefde. Aanbidding in geest en waarheid werd perfect voorgeleefd, belichaamd door Jezus, "de Amen" (Openb. 3:14), "de weg, de waarheid en het leven" (Joh. 14:6).

Door ons ware spiritualiteit binnen te leiden, helpt Jezus ons ook om de uitwendige religie te relativiseren. Ware aanbidding uit zich in ware, authentieke aanbidders die een authentieke relatie (verbond) met de Vader hebben. Uit een dergelijke relatie zouden overvloedige vruchten van liefde moeten voortkomen (zie Joh. 15 – de ware wijnstok). Wat een spannende en bevrijdende boodschap!

Samen overleggen

- ▶ "Aanbidding in geest en waarheid", ...wat betekent dit nu eigenlijk voor jou?
- ▶ Jezus is de levende belichaming van aanbidding in geest en in waarheid. Waarin of op welke manier inspireert Jezus jou het meest?
- ▶ Zou God 'AMEN' kunnen zeggen wanneer Hij jou en/of je (kerk)gemeenschap ziet leven?
- ▶ Ware spiritualiteit, daar gaat het om: waartoe dient religie dan, wat is het nut van godsdienst? En als de gelovige zelf een heiligdom is, waartoe dienen gebedshuizen dan, wat is hun nut (In het algemeen/ voor jou persoonlijk)?

Om het menselijk hart een heiligdom te laten zijn, moet God er wel toegang toe hebben en erin kunnen wonen (zijn tent opzetten) om zijn werk van zegen te volbrengen. We hebben altijd de **keuze** om hem te verwelkomen of niet: "Ik sta voor de deur en klop aan. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal ik binnenkomen, en we zullen samen eten, ik met hem en hij met mij." (Openbaring 3:20)

Volgende week: Studie 12 - Verbondsgeloof